

УДК 341.215.4

Тетяна Леонідівна Сироїд,

*доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри
міжнародного і європейського права юридичного факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

Міжнародні спеціалізовані інституції у сфері протидії торгівлі людьми

З моменту створення універсальної міжнародної організації ООН та таких регіональних організацій, як Рада Європи, ОБСЄ, права людини стали наріжним питанням у їхній діяльності та діяльності створених під їх егідою структур. Безумовно, значний внесок у становлення і розвиток цієї співпраці роблять статутні органи, інституції, посадові особи означених організацій, які «персоніфікують» їх правозахисну діяльність та визначають головні вектори співпраці держав-членів в означеному напрямку. Статутні органи, що створюються на основі положень установчих актів, мають широкі мандати, звертаються до широкої аудиторії і приймають рішення більшістю голосів. Разом із тим слід констатувати, що різноманітні виклики в галузі прав людини, зокрема таке негативне явище як торгівля людьми, вимагають створення спеціалізованих інституцій (призначення відповідальних посадових осіб) з чітко визначеною компетенцією.

У цьому зв'язку слід означити, що в межах ООН створено механізм спеціальних процедур метою якого є розгляд конкретних ситуацій в країні, або тематичних питань в усіх частинах світу. Зокрема, на універсальному рівні запроваджено посаду Спеціального доповідача з питання торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії (далі – Спеціальний доповідач) на підставі резолюції 1990/68, яка уповноважила його розслідувати випадки експлуатації дітей в усьому світі, аналізувати першопричин торгівлі та сексуальної експлуатації дітей, виявляти нові форми цього явища, обмінюватися успішними практиками у боротьбі з ним і розробляти рекомендацій щодо реабілітації дітей, які стали жертвами торгівлі і сексуальної експлуатації й надавати Генеральній Асамблеї ООН і Комісії з прав людини доповіді та рекомендації стосовно захисту відповідних прав дітей. З тих пір мандат Спеціального доповідача неодноразово змінювався (резолюції Ради з

прав людини А/HRC/RES/7/13, А/HRC/RES/16/1, А/HRC/RES/25/6). Наразі він є єдиним мандатом у рамках системи спеціальних процедур ООН, що зосереджений виключно на правах дітей.

У своїй резолюції А/HRC/RES/7/13 Рада з прав людини поклала на Спеціального доповідача такі повноваження: проводити аналіз корінних причин торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії; розглядати всі фактори, що сприяють цим явищам; виявляти приклади передової практики з метою прийняття заходів по боротьбі проти торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії, здійснювати обмін прикладами такої практики і пропагувати їх; докладати зусилля задля пропаганди всеосяжних стратегій і заходів щодо попередження торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії тощо. Рекомендації Спеціального доповідача в першу чергу стосуються урядів, органів ООН, підприємницького сектору та неурядових організацій.

На регіональному міжнародному рівні, зокрема в межах Ради Європи, було створено Групу експертів із заходів стосовно протидії торгівлі людьми (далі – ГРЕТА) на підставі Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 травня 2005 р. (СЄД № 197) (далі – Конвенція 2005 р.), що здійснює моніторинг за виконанням Конвенції сторонами. Група складається з 15 членів, які обираються Комітетом Сторін строком на 4 роки з можливістю переобрання на повторний строк.

Оціночна процедура стосується сторін Конвенції 2005 р. і поділяється на раунди, тривалість яких визначає ГРЕТА. З метою проведення належного оцінювання ГРЕТА визначає найдоцільніші засоби для здійснення оцінювання; може запитувати інформацію від громадянського суспільства; може додатково організовувати візити до країн тощо; готує свій звіт і висновки стосовно заходів, ужитих відповідною стороною для виконання положень Конвенції, які надсилаються заінтересованій стороні й Комітетові сторін. Звіт і висновки ГРЕТА оприлюднюються з моменту їхнього ухвалення разом з можливими коментарями відповідної сторони.

Комітет сторін може прийняти на основі звіту й висновків ГРЕТА рекомендації, адресовані цій стороні: а) стосовно заходів, яких слід ужити для виконання висновків ГРЕТА, і b) що мають на меті сприяння співробітництву з цією стороною для належного виконання Конвенції 2005 р. (Розділ VII).

ОБСЄ заснувала Бюро Спеціального представника і координатора по боротьбі з торгівлею людьми ОБСЄ (2003 р.) з метою підвищення інформованості суспільства про торгівлю людьми в усіх її формах і сприяння зміцненню політичної волі до боротьби з нею. На прохання держав-учасниць Бюро допомагає у виконанні прийнятих у межах ОБСЄ зобов'язань і рекомендацій. Бюро координує зусилля ОБСЄ по боротьбі з торгівлею людьми та співпрацює з іншими міжнародними організаціями, а також з відповідними суб'єктами громадянського суспільства.

Бюро наділено компетенцією щодо: співпраці з урядами, надання їм допомоги в розумінні поставлених перед ними завдань з приборкання торгівлі людьми і в прийнятті заходів для реалізації цих завдань; надання урядам допомоги у виробленні рішень і політики та пропозиції рекомендацій з питання про організацію боротьби з торгівлею людьми з метою виходу на рішення, що відповідають потребам окремих країн і міжнародними стандартами; надання урядам допомоги у створенні національних структур по боротьбі з торгівлею людьми, необхідних для ефективного внутрішньодержавного і транснаціонального співробітництва; підвищення обізнаності з метою акцентування уваги на складності цієї проблеми і необхідності пошуку всеосяжних рішень; розгляд усіх вимірювань торгівлі людьми, а саме торгівлі з метою сексуальної експлуатації, торгівлі з метою використання примусової і підневільної праці, включаючи внутрішньодержавне рабство, торгівлю з метою примусу до насильницького шлюбу, торгівлю органами і торгівлю дітьми; забезпечення ефективної взаємодії всіх агентів і зацікавлених сторін, що беруть участь у боротьбі з торгівлею людьми.

Спеціальний представник і координатор по боротьбі з торгівлею людьми ОБСЄ відвідує країни з метою стимулювання політичної волі до здійснення стратегій по боротьбі з торгівлею людьми та оцінки практичного стану справ у галузі боротьби з торгівлею людьми. Його завдання полягає в наданні державам-учасницям, на їхній запит, підтримки в реалізації законів і загального курсу з протидії торгівлі людьми та у просуванні заснованих на правах людини підходів при розробці стратегій та створення відповідних структур, а також у виконанні обґрунтованих рішень по боротьбі з торгівлею людьми.

Під егідою ОБСЄ також створено Альянс проти торгівлі людьми – неофіційна партнерська мережа, що являє собою широкий міжнародний форум, до складу якого входять міжнародні міжурядові та неурядові

організації (МОП, МОМ, Європол, Рада Європи, СНД, Хьюман Райтс Вотч (HRW) Міжнародний центр розвитку міграційної політики (МЦРМП), Міжнародний центр зниклих та експлуатованих дітей (ІСМЕС), Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) тощо), що об'єднують сили для запобігання торгівлі людьми та боротьби з нею. Він допомагає розробляти ефективні спільні стратегії, об'єднує індивідуальні зусилля та надає державам-учасникам ОБСЄ і партнерам по співробітництву інноваційні та скоординовані підходи для посилення запобігання торгівлі людьми і боротьби з нею. Щороку Спеціальний представник проводить конференцію Альянсу високого рівня і два засідання Координаційної групи експертів Альянсу.

Виходячи з вищезначеного слід констатувати, що міжнародне співтовариство в особі міжнародних міждержавних організацій, відповідно реагує на виклики і загрози в галузі забезпечення прав людини та протидії порушенням, зокрема, торгівлі людьми, під їх егідою створено інституції, механізми, що мають за мету враховувати особливості тієї чи іншої категорії осіб, надавати своєчасну допомогу, ставити питання та виносити їх на обговорення на рівень органів відповідних організацій і прийняття ними раціональних рішень у цій галузі із залученням держав-членів.

Одержано 28.10.2019